

Despre diversitate și prietenie,
la grupa mare și grupa mijlocie!

Această publicație a fost realizată în cadrul proiectului **Avem fiecare o poveste – Program prodiversitate și proinclusiune în grădinițe**, implementat de CPE – Centrul Parteneriat pentru Egalitate, Asociația de Ajutor Amurtele România și Asociația Romano ButiQ, în perioada martie 2014 – aprilie 2016.

© CPE – Centrul Parteneriat pentru Egalitate, București, aprilie 2016

Proiectul Avem fiecare o poveste – Program prodiversitate și proinclusiune în grădinițe este finanțat prin granturile SEE 2009–2014, în cadrul Fondului ONG în România - www.fondong.fdsc.ro. Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a granturilor SEE 2009–2014.

Pentru informații oficiale despre granturile SEE și norvegiene, accesați www.eeagrants.org.

Proiectul “Avem fiecare o poveste” este un proiect finanțat prin granturile SEE 2009 – 2014, în cadrul Fondului ONG în România.

Pentru informații oficiale despre granturile SEE și norvegiene accesați www.eeagrants.org

Ce este rețeaua persoanelor resursă creată în cadrul proiectului **Avem fiecare o poveste**?

Experiența proiectului **Avem fiecare o poveste**, de la începuturile sale și până în prezent, ne-a reconfirmat că stereotipurile și prejudecățile se hrănesc cel mai bine din necunoaștere, în special din lipsa de informație autentică despre celălalt, din lipsa contactului direct. Este ușor să includem în categorii și să ne separăm astfel de cei pe care nu îi cunoaștem, cu care nu suntem prieteni, pe care nu îi iubim. Și, mai ales este ușor să excludem pe cei cărora nu le știm poveștile: nu știm de unde au venit, cum au crescut, cine i-a iubit și pe cine au iubit, cine i-a încurajat, cine le-a fost model, la ce au visat, la ce se pricep, ce dorințe au, cum văd lumea.

Din acest motiv am construit rețeaua persoanelor-resursă; pentru a ne cunoaște și pentru a cunoaște oameni noi. Oameni generoși, care au fost de acord să ne dăruiască, nouă și copiilor cu care lucrăm, părți ale poveștilor lor. I-am cunoscut deja la formările Povești de viață, la evenimentele dedicate de la Muzeul Culturii Romilor sau la Teatrul Senzorial, la sesiunile de formare în metoda Persona Dolls în grădinițe, îi vom putea cunoaște și mai bine în calitate de persoane-resursă, la care putem apela pentru sprijin inclusiv după încheierea formală a proiectului **Avem fiecare o poveste**.

Am decis să luăm fiecăruia dintre ei câte un scurt interviu, iar această broșură găzduiește și poartă cu ea numai o mică parte a gândurilor pe care le-au împărtășit cu noi. În întregime, interviurile oferite de fiecare dintre ei pot fi citite pe blogul proiectului, la <http://avemfiecareopoveste.wordpress.com>, secțiunea Interviuri. Le suntem foarte recunoscători pentru tot sprijinul și pentru toată implicarea lor și le mulțumim tuturor celor care au ales să alăture acestei rețele:

Nicoleta
Crina
Simona
Mihaela
Silvia

Victor
Vali
Daniela
Luminița
Andreea

Andreea
Marius
Lucian
Delia
George

Adrian
Mihai
Didi
Iulia
Irina
Oana

Pentru a-i invita să vorbească în grădinițele voastre, cu copiii sau cu părinții, vă rugăm să ne contactați, iar noi ne vom asigura că cea mai potrivită persoană vă va vizita!

Persoană de contact:

Livia Aninoșanu
Directoare de Programe
CPE – Centrul Parteneriat pentru Egalitate
laninosanu@cpe.ro

Vă mulțumim și așteptăm cu mult drag să ne revedem!
Echipa Avem fiecare o poveste

Proiectul "Avem fiecare o poveste" este un proiect finanțat prin granturile SEE 2009 – 2014, în cadrul Fondului ONG în România.

Pentru informații oficiale despre granturile SEE și norvegienne accesați www.eeagrants.org

Câteva gânduri despre noi

"Sunt o norocoasă. O norocoasă care s-a bucurat de foarte multe oportunități în viața ei. Sunt o persoană care a putut alege în viața ei. Mă prezint în cadrul interviului nostru ca fiind o romnie bucuroasă de Ferentari. Sunt o persoană foarte energică, foarte energică uneori pentru multă lume, mă bucur de o familie drăguță și de multe lucruri pozitive pe care le aleg eu să fac." (Crina)

"Vin dintr-o comunitate de ursari tradițională, am terminat liceul pedagogic și am fost învățătoare și, pe lângă asta, am predat și limba romani, am scris manuale pentru predarea limbii romani la începuturi, când nu erau încă aceste materiale în școli. Dacă sunt întrebată ce profesie am la bază, e clar – e activitatea educațională, activitatea de cadru didactic și, mai ales, intervenția mea în predarea limbii romani. Asta cred că este, să zic, activitatea care mă definește, care stă la baza experienței mele." (Mihaela)

"Am lucrat în domeniul extracției de petrol, în aer liber, era un spațiu neacoperit și m-au angajat în luna noiembrie. Chiar în prima zi de lucru s-a pus iarna, în data de 17 noiembrie, și era un viscol teribil și eu trebuia să merg la serviciu. Primele zile pentru mine erau un coșmar. Eu eram încă un copil, la 17 ani. Dar m-am acomodat. Avantajul meu este că mă acomodez foarte repede și am fost învățat la greu. Foarte multă muncă fizică, asta necesita, trebuia să muncești cot la cot cu ceilalți, eram cel mai tânăr din toată echipa. Iar la vârsta de 31 de ani mă înscriam la facultate." (Victor)

"Mă simt cel mai mândră pentru faptul că l-am făcut pe tatăl meu mulțumit, fericit. Tata este foarte fericit, a fost foarte fericit întotdeauna, pentru că eu am spart gheața, cum spune familia mea, că am mers mai departe, la un liceu, la o facultate." (Daniela)

"Eu mă vedeam o persoană sociabilă, ca acum, zâmbăreață, nonstop, și cred că zâmbetul ăsta m-a menținut mereu pe linia de plutire, că tot timpul trebuie să ai ceva care să te ridice atunci când simți că pici." (Andreea)

"Punctul 0 e momentul accidentului. Înainte de accident, toată lumea mă vedea o fată normală, așa eram, mai veselă, îmi plăcea să mă distrez, am fost și bună la handbal, am fost și la lotul național, toată lumea știa ce pot să fac, iar după accident lumea care mă cunoștea mă compătimea pentru ce mi s-a întâmplat și asta ...mai mult mă bagă la fund chestia asta." (Oana)

"Sunt o fire activă, veselă, voioasă și carismatică, îmi place foarte mult să comunic, să aflu lucruri noi și să împart cu oamenii din jurul meu, de cele mai multe ori pot să spun că îmi place să zâmbesc, să împart zâmbete, să fac omul să râdă, eu zic că se spune că o zi în care nu ai zâmbit e o zi pierdută, așa că de ce să-mi pierd timpul posomorât, când pot să zâmbesc ca în reclama la pasta de dinți." (Marius)

"După perioada accidentului...au fost câteva luni de atacuri de panică, anxietate, depresie, a fost foarte greu la început, dar ușor, ușor m-am acomodat, m-am adaptat traiului de zi cu zi. Am luptat foarte mult să mă descurc singur, să nu las greutățile mele pe umerii altora." (Lucian)

"Atenția noastră e mult mai distributivă, situațiile de viață prin care am trecut ne-au învățat, ca să zic așa, să fim mai atenți, să avem un timp de reacție mai rapid la situațiile din jurul nostru. În ceea ce privește simțul tactil, pot să zic că mâinile sunt precum ochii, ne ajută să facem mai toate lucrurile. Cu ele simțim diverse suprafețe, cu ele citim, cu ele ne orientăm în spațiu. Auzul e mult mai dezvoltat tocmai din cauza asta, pentru că suntem puși în diverse situații pe stradă, să fim atenți...independența asta a noastră ne-a învățat, pe unii dintre noi, să ne folosim și simțurile astea mult mai mult decât celelalte persoane." (Delia)

Câteva gânduri despre copilărie și familie

"În ciuda faptului că eram un copil superperformant la școală, tot nu înțelegeam de ce ceilalți mă fac țigancă. În familie eram un star, răsfățată, iar când mă duceam la școală, nu neg, am avut învățătoare și profesori care m-au încurajat, dar ceilalți copii din țigancă nu mă scoteau, câteodată, când se supărau, știi, și nu înțelegeam de ce, care-i problema și asta mă făcea un copil complet trist." (Nicoleta)

”De la ei eu am învățat să dansez, de la ei am învățat să ascult muzică de toate felurile .... nu știu, cred că dacă taică-meu ar fi trăit ar fi ascultat și Salam, dar ar fi ascultat-o și pe Pink. Erau persoane foarte dinamice. Eu nu-mi amintesc ca noi să nu fi avut în fiecare zi vecini la noi acasă. Adică era o relație de apropiere cu vecinii, care erau neromi, atât de puternică, încât efectiv cred că am crescut împreună cu ei. Eu nu am cunoscut un Ferentari urât, eu nu îmi amintesc un Ferentari urât, eu îmi amintesc un super – mega Ferentari, unde eram toți prietenii și rudele posibile și era foarte frumos.” (Crina)

”Pentru mine tata a fost un model, pentru că el, deși nu a avut posibilitatea să învețe și a făcut doar opt clase, a citit foarte mult. De toate. Citește și acum, de la romane la chestiuni politice, la chestiuni de drept civil și de toate.” (Simona)

”Bunicul din partea mamei era fierar, iar cel din partea tatei era lăutar și eu acum lucrez pe parte de meșteșug aici, cred că asta e o calitate, un lucru esențial. Un lucru identitar pentru comunitatea noastră. Meșteșugul, arta de a face lucruri din natură, pentru că în general comunitatea romă asta a făcut, a făcut lucruri din natură, a folosit resursa naturală, a lucrat cu ea și nu e puțin lucru să lucrezi cu metalele. Se spune, și eu cred că e reală chestia asta, că un meșteșugar care lucrează cu metalul, lasă ceva din el.” (Victor)

”Simona era mică și răsfățată, că era ultimul copil în încercarea mamei de a avea un băiat, a făcut patru fete și eu eram a patra, tot fată și răsfățată și numită Simion. Îmi doream să fiu pilot, cu mașinuțe, să conduc eu. Știu că la un moment dat îmi doream asta, știu că în timp ce tata conducea mașina, eu eram cu picioarele pe umerii lui și îl trăgeam de urechi.” (Simona)

”Eram un copil foarte timid, extrem de timid, căruia îi era frică să vorbească, să se exprime în limba română, pentru că era o limbă învățată, să zicem așa, trunchiat cumva, din auzite, din cum se exprima familia... iar asta îmi producea și mai multă timiditate, teama de a nu vorbi corect limba în care se preda la școală te făcea și mai timid, și mai speriat de a te exprima.” (Mihaela)

"Mama tot timpul ne zicea floarea mea, floarea mea, și mie, și surorii mele. Așa ne alinta ea. O cheamă Elisabeta, dar ei îi spuneau Păpușa, și așa i-a rămas. Așa era, frumoasă ca o păpușă și așa i-a rămas numele și nu știe nimeni că pe ea o cheamă Elisabeta. Și ne răsfăța și ne alinta și ne ținea în brațe." (Simona)

"Dacă am fi cunoscut-o pe Silvia mică...eu eram fata lui tata răsfătată și când eram mică îmi doream foarte mult să devin croitoreasă. Părinții mei se chinuiau, munceau ca să avem. Și tata a fost un om foarte, foarte muncitor și ne-a iubit și a luptat pentru noi, și mama la fel. Mi-a plăcut cel mai mult înțelegerea lor din priviri. Erau atât de uniți și, în momentul când mama nu era acasă și nu ne putea face de mâncare, era tata, ne făcea de mâncare, uneori o așteptam și pe mama, venea și mâncam toți la masă mâncare făcută de tata. Și asta mi-a plăcut. Și s-au străduit dintotdeauna să fie de toate în casă, să nu ducem lipsă de nimic." (Silvia)

"Fratele meu mijlociu este doctorand în chimie, a făcut doctoratul în Dublin și acum e stabilit în Belgia, are o familie extraordinar de frumoasă, lucrează într-un laborator de cercetare. Am avut o familie frumoasă, uitându-mă în spate, de unde am plecat. Și să mă întorc la copilărie...mergeam foarte mult cu vaca la păscut, pot să spun că am avut o copilărie frumoasă, chiar dacă a fost grea, pentru că știam să ne jucăm." (Victor)

"E sudor și e chiar cel mai bun în generația lui, toată lumea îl caută să facă chestii. Asta m-a motivat și pe mine să învăț, m-a sprijinit și el, și-a dorit foarte mult să facă facultate, nu a avut posibilitate și am făcut eu, fac eu. Amândoi și-au dorit să îmi ofere un viitor bun." (Vali)

"Să crești într-o familie mixtă e foarte confuz uneori...adică atunci când ești cu persoane de etnie romă, cu romii, te bucuri, simți chestia aia care te unește. Atunci când ești cu majoritarii și spun...nu neapărat chestii urâte...dar se văd diferențe, te simți un pic prost. Câteodată...au fost momente când nu am spus că sunt de etnie romă tocmai pentru că ei începeau cu premisa asta, erau negativiști și spuneau lucruri urâte și nu mai îndrăzneam să spun că sunt de etnie romă." (Luminița)

"Marius când era mic...nu m-am gândit niciodată la asta...eram un băiat plin de viață, un băiat cuminte, un băiat silitor, ascultător și dornic de joacă, dornic să fie înconjurat de lume, de oameni, de lucruri pozitive." (Marius)

”Dacă m-ați fi văzut când eram mică, ați fi cunoscut o fetiță un pic mai curajoasă...exploram locuri noi. Și acum fac chestia asta, dar când eram mică parcă nu primeam atâtea descurajări, că asta nu poți să faci. Când eram mică îmi plăcea să mă sui pe tot felul de locuri mai înalte, nu țineam cont nicio clipă că nu văd.” (Delia)

”Eu voi încerca să fiu cel mai bun prieten al copilului meu, pentru că eu cred că așa e normal. Mă gândeam la un moment dat că am o dizabilitate și cum ar fi să mă duc cu copilul meu la grădiniță și ceilalți din jur să spună „ah, uite, ai venit cu taică-tu și este într-un scaun și e nu știu cum”, concepția oamenilor în general, nu neapărat în România, a oamenilor, chiar dacă alții o ascund. Dar m-am gândit că așa putea face astfel încât copilul meu să spună celorlalți copiii „tatăl meu, chiar dacă stă într-un scaun rulant, este cel mai bun tată din lume” și asta o poți oferi prin comunicarea cu copilul tău.” (Lucian)

Câteva gânduri despre discriminare și provocări

”E ca și cum toată viața a trebuit să demonstrez ceva cuiva. Că sunt mai curată decât cred ei, că sunt mai deșteaptă decât cred ei, că sunt mai bună decât sunt ei și, în mod constant, viața mea a fost marcată de asta. Îți dai seama cum rasismul te creează, te programează. Că, de fapt, ce m-a programat foarte profund, îmi dau seama, e rasismul societății. Devenit conștient de propria ta identitate și de ce înseamnă ea pentru ceilalți, încerci să demontezi lucrurile astea.” (Nicoleta)

”Îmi amintesc că eram în sală când colegii mei pe scenă făceau repetiție și eu, cu vocea foarte răgușită, îi spun colegei mele, când aud că se vorbește de țigani: „Dar și eu sunt țigancă!” Și ea se uită la mine brusc și face niște ochi mari, apoi se ridică și zice: „Dar Crina este...și Crina este țigancă!” Și toată lumea s-a uitat așa la mine, s-a făcut un pic liniște. Ei, ăla a fost momentul în care au început să vină pe rând la mine să mă întrebe: „Dar tu ai cai?”, „Dar tu cum mănânci?”, „Ai cort?”. ăla a fost un moment care m-a făcut să mă simt atât de neconfortabil încât n-am mai păstrat legătura cu ei.” (Crina)

”Și mă simt profund jignită când cineva îmi spune că eu nu sunt ca ceilalți romi. Pentru că asta spune foarte mult despre felul în care acea persoană gândește despre romi. Pentru că e ca și cum așa fi eu o excepție, și nu sunt. Din fericire nu sunt. Nu sunt o excepție.” (Nicoleta)

"M-am lovit de tot felul de chestiuni, de la cele mai mici, de genul că mi-a spus funcționarul de la primărie, tu ce școală ai făcut, scrii frumos, ai făcut școală sau ceva de genul asta? Că scrii frumos. El s-a mirat că știam să scriu. Sau te duci în supermarket și se feresc de tine...își feresc geanta. Sper că încet oamenii vor fi mai deschiși, mai raționali și vor vrea să cunoască oamenii așa cum sunt. La noi, la romi, particularitățile sunt un mare plus, adaugă multă valoare. Faptul că ai o limbă diferită, că știi o limbă în plus, frumoasă și veche, care s-a transmis oral de o mie de ani și care are cuvinte atât de frumoase." (Simona)

"Românii nici nu știu cât de mult rău fac propriilor copii învățându-i sau...nu știu dacă învățându-i sau încurajându-i să fie rasiști sau să discrimineze. Nu știu cât de mult rău fac propriilor copii." (Mihaela)

"Până aici nu mi-am asumat identitatea, etnia de rom, adică mi-o asumam, dar în cercuri restrânse, nu aveam curajul să mi-o asum, pentru că am avut experiențe negative de genul cioară, țigan, chestii de genul, foarte, foarte rele, dar o problemă e că de fapt și că noi nu ne cunoaștem identitatea, noi ca romi, cred că aici e marea problemă și nu ne-o cunoaștem pentru că avem experiențele astea negative din spate." (Victor)

"Nu vă jucați cu copiii lui Anghel, că așa-l chema pe tata, nu vă jucați cu țiganii, nu vreau să vă jucați cu ei, nu vreau să vă jucați cu ei și ei evitau, chiar îmi aduc aminte că într-un timp jucau fotbal în fața porții la noi, iar în momentul când am ieșit și am vrut să jucăm fotbal, au luat mingea și au intrat în curte, la modul ăsta era." (Victor)

"Administratorul de la cămin îmi spune că sunt un rom atipic, pentru că îmi place școala, și asta e un fel de discriminare, pentru că mai sunt și alți romi care învață, nu sunt numai eu. Nu e nimic special la mine, că îmi place școala, îmi place să citesc, îmi place să descopăr ce citesc, e normal, că sunt om, sunt român, nu e normal să zici că sunt un rom atipic, special." (Vali)

"Tatăl meu rămăsese fără loc de muncă. Și a mers la o firmă să se angajeze agent de pază. Aveau un anunț în geam care spunea angajăm personal. A mers să întrebe și a spus, nu vă supărați, în legătură cu anunțul din geam și domnul director a țipat la secretară și a spus: nici acum nu ai dat afișul jos din geam?"

Secretara l-a luat, i-a spus la revedere, iar tata a stat ascuns câteva minute, apoi a văzut că au pus anunțul la loc. Eram micuță când îi povestea tata mamei și sincer m-a dărmănat psihic.” (Daniela)

”Niciodată nu mi-a plăcut să mi se plângă de milă, asta mă doare cel mai tare. Întotdeauna mi-a plăcut să fiu cât se poate de independentă, și cum aud pe cineva că zice că îi pare rău pentru mine mi se pare că nu am ajuns la nivelul ăla de independență pe care mi-l doresc. Și-mi taie craca. Cu tehnicul ne-am învățat deja, asta a fost, te-ai operat, ai trecut mai departe. Dar la nivelul sufletului nu stă nimeni să-ți explice, vezi că o să treci printr-o trauma, vezi și tu cum te descurci...” (Andreea)

”Handicapat te pune la pământ de tot. Ca o legumă, zici că trăiești degeaba. Fără sens. Doar trăiești, că așa ți-a fost dat. Cuvântul ăsta poate să rănească foarte mult, eu nu l-am suportat dintotdeauna, de când mă știu, de când am simțul rațiunii am zis că nu se poate așa ceva.” (Andreea)

”Cel mai des s-a întâmplat în momentul în care am vrut să mă angajez. Când am vrut să mă angajez au existat bariere, bariere de genul „lăsați că vă sunăm noi”, bariere de genul „n-avem loc momentan și nu oferim locuri de muncă pentru persoane cu handicap”. Nu știu, cred că cel mai afectat am fost pe partea profesională.” (Marius)

”M-am cronometrat odată să îmi fac câteva bruschete, am curățat trei roșii foarte concentrat, cu un cuțit și o furfuculiță, o oră și cinci minute să tai cubulețe trei roșii, am fost cronometrat pe ceas, mi-a fost foarte greu, încerc să ies din zona confortabilă, pentru că vreau să urc mai sus, să merg mai departe. Odată am vrut să îmi testez răbdarea, am fiert o punga de năut de un kg și mi-a venit ideea să o curăț bob cu bob, mi-a luat de la ora 2.30 până la 7.40 seara, dar rezultatul a fost un humus cremos, fără nicio coajă. Și să mai testăm și câtă dragoste avem în noi, am spus că tot ce am făcut ofer altcuiva, pentru că asta înseamnă dragoste.” (Lucian)

Câteva gânduri despre grădinițe și școli incluzive

”Aș face o școală mult mai prietenoasă. Mi-ar plăcea să vină cu drag copiii la școală, să fie un spațiu în care copiii să se exprime. Aș aborda alte metode pedagogice, la care copiii să participe, nu să fie niște consumatori ai informațiilor, să fie parte din educație. Iar pe copiii romi eu cred că ar trebui să-i primească ca pe toți ceilalți copii, cred că primordială rămâne identitatea de copil. Pe de altă parte, sunt situații de copii romi care vorbesc limba romani și, de multe ori, sunt puși la zid din cauza asta. Și e o nedreptate profundă, adică n-ai cum să ignori copilului ăluia dreptul de a-și vorbi propria limbă.” (Nicoleta)

”N-am avut niciodată parte de o atitudine prietenoasă din partea profesorilor și îmi amintesc că diriginta, chiar era o tipă foarte mișto de altfel, care îmi plăcea foarte mult, mi-a zis o dată, în clasa a VII-a, să nu mai strâng fetele în jurul meu atât de mult, pentru că nu este bine să le dau eu un exemplu.” (Crina)

”Sistemul de învățământ chiar este destul de provocator și chiar scoate din om, uneori, ce-i mai rău în loc de ce-i mai bun. Sunt convinsă că nici cadrele didactice nu au toate posibilități de a înțelege, pentru că n-au avut ocazia. Sunt și ele parte din sistem sau din societate. Eu nu cred că învățătoarele sunt alte persoane decât oameni. Dar chiar cred că sunt cele mai importante și că, din păcate, solicitările de toate felurile vin către ele.” (Crina)

”În primul rând este important să se comporte cu toți copiii la fel. Este important să nu îi judece după culoare și etnie. Este important să vadă diferența lor culturală ca pe un avantaj...sunt niște experiențe extraordinare, pe care poți să le împărtășești cu ceilalți copii. Să vadă culturile altor popoare. Să fie prețioase pentru noi toți.” (Simona)

”Copilul care are limba maternă romani trebuie să fie apreciat și încurajat la școală, că este cunoscătorul unei limbi în plus și asta îl face să fie mai bogat. Să se puncteze, dacă nu se știe, că limba asta este la fel frumoasă și bogată ca toate celelalte limbi și că, spre deosebire de altele, este și mai interesantă, că poți s-o găsești vorbindu-se în patruzeci de state, cel puțin în Europa, dar și în America, și pe alte continente. Pentru că romi trăiesc peste tot, în toată lumea.” (Mihaela)

”Le-aș recomanda să le acorde aceleași șanse și copiilor romi, ca și copiilor români, să se simtă bine primiți în clasă. Copilul se gândește că doamna învățătoare l-a pus pe altul în prima bancă și pe el în ultima. Pentru un copil e tragic lucrul ăsta. Își pune multe semne de întrebare. Le-aș mai recomanda să fie deschise cu copilașii de etnie romă, să îi atragă cu fel și fel de vorbe frumoase, de jocuri frumoase, să se joace împreună, să nu fie diferențe între copii. Sincer, să îi și mângâie, foarte mult contează pentru un copil, așa, pe păr. Eu în generală am avut noroc de o învățătoare bună și spunea: Dănuța, ești foarte frumoasă. Mergeam de drag la școală.” (Daniela)

„Eu am aflat de diagnosticul meu pe la vârsta de 7 ani, când trebuia să începă integrarea mea în sistemul educațional și atunci au început să apară primele bariere, în sensul că trebuia să găsesc o modalitate să am acces la școală și atunci știi că nu se poate de unul singur să răzbești, mai ales în situațiile cu care ne confruntăm noi, persoanele mai speciale, dar am reușit în cele din urmă. Vreau să zic că nu știu dacă mi-a fost greu sau nu, eram prea mic la vârsta aia ca să conștientizez greutatea, pur și simplu am luat-o ca atare, m-am întrebat de câteva ori de ce nu se poate să fie și pentru mine ușor, dar cred că imposibilitatea asta de a face, de a reuși, m-a impulsionat, m-a ambiționat.” (Marius)

”Cred că a mai fost profesoara mea de limba română din școala generală, doamna Elena o cheamă, o tipă foarte drăguță, carismatică și care a văzut în mine ce n-au văzut alții, adică eram un pic preferatul dânzei, dar nu din motive fizice, ci pentru că a văzut potențial și mi-a dat încredere. Doamna aceea, de fiecare dată când intra în clasă, afișa un zâmbet foarte larg și se uita la mine și știam că zâmbetul ăla era pentru mine și mă simțeam confortabil la ora ei, asta nu înseamnă că ceilalți profesori nu erau OK, dar dânsa avea un loc special.” (Marius)

”Trebuie să înțeleagă în primul rând problema și cum să o rezolve și nu trebuie să vadă în copil o barieră, nu trebuie să îi pună piedici. Trebuie să îl facă pe copil să se simtă bine în pielea lui, să nu se simtă constrâns, marginalizat. Să fie susținut, să fie încurajat, să fie motivat, să-l facă pe copilul respectiv să fie înconjurat de pozitivitate și optimism. Trebuie să înțeleagă ce poate să ofere copilul și ce poate să ofere cadrul didactic și să găsească un canal de comunicare. Trebuie să se adapteze.

Tu dacă vii la mine, nu trebuie să te uiți la mine că stau pe jos și nu pot face nimic, ci hai să vedem stând pe jos, cum poate să se joace, să coloreze, să folosească plastilina; trebuie să-l cunoască, să socializeze foarte mult cu el, să-i înțeleagă nevoile. Să nu-l forțeze, trebuie să se coboare la nivelul lui!" (Marius)

Câteva gânduri despre schimbare în societate

"Este execrabil din punct de vedere al accesibilității pentru persoanele cu dizabilități. În primul rând, bordurile. Au mai pus pe la farmacii, pe la bănci, asta e un lucru bun. În primul rând, în fața blocului, când ieșim și noi, nu putem să stăm pe-o bancă, ceea ce nu e posibil în ziua de astăzi, să vrei să ieși în fața blocului și să nu ai unde să stai." (Andreea)

"Trebuie să îi mulțumesc tot mamei, îi datorez experiența asta pentru că grădinița era în Mihai Bravu și fie ploaie, fie vânt, mergeam cu mama, mama mă pune în spate și mergea cu metroul vreo oră jumate. Imaginează-ți să mergi de aici până la Mihai Bravu." (Marius)

"Este foarte dificil să scoți o persoană cu dizabilități din casă, și este o corvoadă. Mai ales dacă persoana cu dizabilități este în căruț, să îl pui în căruț, să îl duci până afară, dacă mai trebuie să mai cobori și niște scări, mai bine te lipsești, că și eu am o problemă cu scările, dacă nu am bară mă țin de pereți sau cine știe de ce, e foarte greu." (Andreea)

„E important să vadă în mine dincolo de scaunul cu roțile, să vadă omul Marius, nu persoana cu handicap Marius, care nu poate să treacă strada. Și e important pentru mine, principalul element care mă conectează cu o altă persoană e zâmbetul. Eu mă accept pe mine, eu te accept pe tine, tu mă accepti pe mine, asta e regula. Deci asta îmi doresc eu cel mai tare de la oamenii din jurul meu." (Marius)

"Trebuie să merg mai departe, dacă-mi plâng de milă nu mă ajută absolut cu nimic, mă trage în jos sau mă ține legat. Merg optimist, cu gândul că va fi bine, dar nu e chiar așa ușor și simplu, gata, sunt într-un scaun, mă descurc. Sunt foarte multe lucruri pe care nu le poți face. Problema este că nu poți să mergi la cumpărături decât însoțit de altcineva, nu poți să mergi în oraș. În România în prezent sunt foarte multe obstacole, nu poți urca într-un autobuz, nu poți urca o bordură mai înaltă, sunt piedici și da, este o mare diferență să mergi pe picioare și să mergi într-un scaun, dar o depășim." (Lucian)

”Eu am acceptat și voi accepta compasiunea, nu mila, că eu nu am nevoie de milă. Mila pe mine nu mă ajută cu nimic, eu nu m-am dus niciodată să mă plâng la cineva. Atâta timp cât există compasiune, mă tratezi la fel cum tratezi o persoană normală. Am un prieten care niciodată nu m-a tratat cu milă. El, spre exemplu, știe lucrurile pe care pot să le fac și pe mine mă întărește lucrul ăsta, să știu că nu-mi ia sticla din mână să mi-o desfacă. Eu am fost mai luptător, de desfăcut o desfăceam și cu dinții. Și asta înseamnă compasiunea, să te trateze ca pe un om, ca pe fostul tău prieten, la fel cum erai înainte. Eu așa cred și consider că înseamnă compasiunea.” (Lucian)

„La mine sincer a fost greu în perioada facultății, m-am gândit de câteva ori că aș vrea să renunț. Aveam foarte puțini colegi de grupă de care m-am simțit apropiat. E o reticență generală care se instalează, simțeam că nu vor să fac parte din echipa lor la anumite chestii, de exemplu când ne dădeau proiecte de făcut pe grupe, cine se întâmpla să fie în echipă cu mine zicea „ah, ce nasol!”, dar de fapt puteam să fac destule chestii și aveam idei la care ei nu se gândiseră înainte.” (George)

”Să putem avea, de exemplu, meniuri din acestea Braille în restaurante și alte lucruri pe care nu le avem, sunt prea puține medicamente care sunt notate în Braille, eu nu am văzut pe toate ambalajele. Și altceva...să avem un fel de însoțitor în market-uri.” (George)

”În primul rând, ca să avem drepturi egale trebuie să avem un număr egal de beneficii, mă gândesc, nu? Și dacă avem o privire de ansamblu, la fel cum nouă ne lipsesc semafoarele, celor care au probleme locomotorii, le lipsesc rampele pentru acces în anumite unități. Celor cu deficiențe de auz, de exemplu, le lipsește uneori accesul la informație, pentru că nu toate canalele au interpret să le povestească tot ce se se spune la știri.” (George)

”Fiecare dintre noi poate să-și ducă la maxim calitățile și să își exploreze capacitățile intelectuale, să poată să facă cât mai mult pentru cei din jur și trebuie să fie aduși împreună, ca să poată fi integrați. Într-adevăr, există o anumită reticență din partea oamenilor fără deficiențe față de nevăzători și față de persoanele cu handicap.” (Adrian)

